HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

25 septembrie 2008 *

În cauza C-453/07,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Verwaltungsgericht Gießen (Germania), prin decizia din 24 septembrie 2007, primită de Curte la 4 octombrie 2007, în procedura

Hakan Er

împotriva

Wetteraukreis,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas, președinte de cameră, domnii U. Lõhmus, J. N. Cunha Rodrigues, A. Ó Caoimh și doamna P. Lindh (raportor), judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Er, de C. Momberger, Rechtsanwalt;

— pentru Wetteraukreis, de E. Meiß, în calitate de agent;

— pentru guvernul german, de domnii M. Lumma și J. Möller, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii V. Kreuschitz și G. Rozet, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 7 primul paragraf a doua liniuță din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de asociere din 19 septembrie 1980 privind dezvoltarea asocierii (denumită în continuare „Decizia nr. 1/80"). Consiliul de asociere a fost înființat prin Acordul de asociere dintre Comunitatea Economică Europeană și Turcia, care a fost semnat la 12 septembrie 1963, la Ankara, de Republica Turcia, pe de o parte, precum și de statele membre ale Comunității Economice Europene și de Comunitate, pe de altă parte, și care a fost încheiat, aprobat și confirmat în numele acesteia din urmă prin Decizia 64/732/CEE a Consiliului din 23 decembrie 1963 (JO 1964, 217, p. 3685, Ediție specială, 11/vol. 1, p. 10).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Er, resortisant turc, pe de o parte, și Wetteraukreis (districtul Wetterau), pe de altă parte, în legătură cu o procedură de expulzare de pe teritoriul Germaniei.

Cadrul juridic

3 Articolul 6 alineatul (1) din Decizia nr. 1/80 are următorul cuprins:

„(1) Sub rezerva dispozițiilor articolului 7 referitor la accesul liber la încadrarea în muncă a membrilor familiei sale, lucrătorul turc, care este încadrat pe piața legală a muncii dintr-un stat membru:

— are dreptul, în acest stat membru, după un an în care a fost încadrat în muncă în mod legal, la reînnoirea permisului său de muncă la același angajator, dacă acesta dispune de un loc de muncă;

— are dreptul, în acest stat membru, după trei ani în care a fost încadrat în muncă în mod legal și sub rezerva priorității ce trebuie acordate lucrătorilor din statele membre ale Comunității, să accepte o altă ofertă din partea unui angajator, la alegerea sa, făcută în condiții obișnuite și înregistrată la serviciile de ocupare a forței de muncă din acest stat membru, în cadrul aceleiași profesii;

— beneficiază, în acest stat membru, după patru ani în care a fost încadrat în muncă în mod legal, de accesul liber la orice activitate salariată, la alegerea sa.” [traducere neoficială]

4 Articolul 7 din Decizia nr. 1/80 prevede:

„Membrii familiei unui lucrător turc încadrat pe piața legală a muncii dintr-un stat membru, care au fost autorizați să se alăture acestuia:

— au dreptul să accepte – sub rezerva priorității ce trebuie acordată lucrătorilor din statele membre ale Comunității – orice ofertă de încadrare în muncă, dacă au locuit în mod legal pe teritoriul acestui stat de cel puțin trei ani;

— să beneficieze, pe teritoriul acestui stat, de accesul liber la orice activitate salariată, la alegerea lor, atunci când au locuit în mod legal pe teritoriul acestui stat de cel puțin cinci ani.

Copiii lucrătorilor turci care au urmat o formare profesională în țara gazdă vor putea să accepte orice ofertă de încadrare în muncă în statul membru respectiv, indiferent de durata pentru care au avut reședința în acest stat membru, cu condiția ca unul dintre părinții lor să fi fost în mod legal încadrat în muncă în statul membru respectiv de cel puțin trei ani." [traducere neoficială]

5 Potrivit articolului 14 alineatul (1) din aceeași decizie:

„Dispozițiile prezentei secțiuni sunt aplicate sub rezerva restricțiilor justificate de motive de ordine publică, siguranță publică și sănătate publică." [traducere neoficială]

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

6 Din decizia de trimitere reiese că domnul Er s-a născut în Turcia în luna aprilie 1984. Doi ani mai târziu, în 1986, s-a alăturat tatălui său care locuia la Berlin și care își desfășura activitatea pe piața legală a muncii din Republica Federală Germania și a locuit cu acesta pe teritoriul Germaniei timp de cel puțin cinci ani. Ulterior, tatăl său s-a întors în Turcia fără familia sa.

7 În 1998, domnul Er a solicitat primul său titlu de ședere care i-a fost acordat pentru o durată de un an și jumătate. Acest document purta mențiunile „mama titular al unui titlu de ședere cu durată nelimitată" și „tatăl înregistrat la Berlin".

8 Domnul Er și-a definitivat studiile în 2000, la vârsta de 16 ani, fără să obțină o diplomă. Titlul său de ședere a fost prelungit până la 21 martie 2002.

9 În 2002, domnul Er a solicitat un al doilea titlu de ședere care i-a fost acordat până în luna aprilie 2003, dată de la care nu se mai afla în întreținerea mamei. Domnul Er a introdus după aceea o cerere de prelungire a permisului de ședere care i-a fost aprobată pentru o durată de un an, în pofida schimbărilor intervenite în situația sa, și anume faptul că nu se mai afla în întreținerea mamei sale și că i se plătise o alocație de subzistență timp de patru luni. Serviciul pentru străini competent pentru districtul Wetternau (denumit în continuare „serviciul pentru străini") a solicitat totuși domnului Er să facă eforturi vizibile de a găsi un loc de muncă.

10 Domnul Er a participat la un curs de îmbunătățire a posibilităților sale de formare și de inserție profesională, dar l-a întrerupt din lipsă de aptitudini suficiente. Acesta a beneficiat de ajutorul social timp de o lună și s-a înscris ca solicitant al unui loc de muncă.

11 În luna septembrie 2004, domnul Er a depus o nouă cerere de prelungire.

12 În cadrul examinării acestei cereri, reprezentanții serviciului pentru străini au purtat mai multe discuții cu domnul Er. Acesta a arătat că se află în căutarea unui loc de muncă, că este pe cale să obțină un loc de muncă prin prezentarea unui certificat de bună conduită și că va recontacta serviciul pentru străini. Aceste declarații nu au fost totuși transpuse în fapte și domnul Er nu a fost angajat. Acesta a încasat alocația de șomaj timp de 18 luni.

13 Prin decizia din 17 august 2005, serviciul pentru străini a respins cererea de prelungire introdusă de domnul Er în luna septembrie 2004 și a pus în vedere acestuia să părăsească teritoriul într-un termen stabilit, sub sancțiunea expulzării către Turcia.

14 Potrivit acestei decizii, beneficiul dreptului de ședere acordat în cadrul articolului 7 primul paragraf din Decizia nr. 1/80 presupune ca, la depunerea cererii sale, persoana interesată să fie prezentă pe piața muncii și să aibă șanse reale de a obține un loc de muncă într-un viitor previzibil. Serviciul pentru străini a considerat că limitarea duratei de ședere la șase luni în scopul căutării unui loc de muncă nu este, în principiu, criticabilă.

15 La 9 septembrie 2005, domnul Er a formulat o reclamație împotriva deciziei menționate, la care nu s-a răspuns încă. Acesta a formulat de asemenea o cerere de măsuri provizorii la instanța de trimitere, care, printr-o ordonanță din 4 decembrie 2006, a declarat că reclamația are efect suspensiv.

16 În cadrul procedurii privind măsurile provizorii, domnul Er a susținut că se străduiește să găsească un loc de muncă. Acesta a prezentat o scrisoare din partea centrului de formare din Frankfurt am Main din 20 decembrie 2005 prin care era invitat să urmeze un program de sprijin la încadrarea în muncă timp de o lună. Domnul Er a început programul, dar l-a întrerupt pe motiv că nu era adaptat profilului său. Raportul de evaluare a capacităților domnului Er concluziona că aptitudinile sale sunt mediocre, că este foarte puțin perseverent și nepunctual. Se aprecia că o inserție imediată pe piața muncii ar fi adecvată și că dobândirea unor calificări suplimentare nu prezenta niciun interes. În schimb, domnul Er a fost considerat apt să efectueze sarcini simple și repetitive.

17 Domnul Er a fost orientat atunci către un organism de plasare a forței de muncă în aeroporturi, care prevedea un stagiu de formare. În baza bunei desfășurări a stagiului său de la începutul lunii februarie 2006, era prevăzut ca domnul Er să ocupe un post de agent de manipulare bagaje la aeroportul din Frankfurt am Main.

18 Instanța de trimitere subliniază că, din cauza neprezentării unui certificat de bună conduită, dosarul de candidatură al domnului Er nu a fost totuși trimis angajatorului avut în vedere.

19 Domnul Er nu ar menționa nicio altă participare la vreun program de sprijin la încadrarea în muncă sau la vreo activitate remunerată, cu excepția unei activități de o zi.

20 Instanța de trimitere mai face referire la o notă a Agenției federale pentru muncă din 18 august 2006 privind o discuție cu domnul Er. Potrivit acestei note, acesta din urmă nu a făcut eforturi de inserție profesională și, pe de altă parte, are probleme legate de datorii, iar mama sa dorește ca acesta să părăsească domiciliul familial.

21 La 22 ianuarie 2007, în urma încheierii procedurii privind măsurile provizorii, domnul Er a formulat cererea introductivă din acțiunea principală. Acesta solicită ca serviciul pentru străini să fie obligat să îi prelungească titlul de ședere pentru motivul că beneficiază de dreptul conferit prin articolul 7 primul paragraf din Decizia nr. 1/80, independent de problema dacă ocupă sau încearcă să ocupe un loc de muncă pe teritoriul Germaniei.

22 Decizia de trimitere menționează că domnul Er nu primește la ora actuală prestații sociale, dar că, având în vedere reticența sa de a ocupa un loc de muncă, acesta nu își va putea asigura în mod durabil subzistența decât prin intermediul prestațiilor sociale.

23 În aceste condiții, Verwaltungsgericht Gießen a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Un resortisant turc care a fost autorizat, în calitate de membru al familiei, să se alăture tatălui său care locuia în Germania, care, în calitate de lucrător turc, își desfășura activitatea pe piața legală a muncii din Republica Federală Germania, și care a dobândit după cinci ani de conviețuire legală cu acesta dreptul conferit prin articolul 7 primul paragraf a doua liniuță din Decizia nr. 1/80 pierde beneficiul acestei dispoziții pentru motivul că nu a desfășurat nicio activitate profesională timp de mai mult de șapte ani de la finalizarea studiilor, cu excepția unei pretinse activități de o zi, și că, în plus, și-a întrerupt participarea la toate măsurile guvernamentale de

sprijin pentru căutarea unui loc de muncă și nu depune eforturi serioase în scopul găsirii unui loc de muncă, întreținându-se în mod alternativ din alocații sociale publice, din ajutorul mamei sale care locuiește în Germania și din resurse de origine necunoscută?”

Cu privire la întrebarea preliminară

24 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă un resortisant turc care beneficiază într-un stat membru de dreptul de acces liber la orice activitate salariată, la alegerea sa, în temeiul articolului 7 primul paragraf a doua liniuță din Decizia nr. 1/80, își pierde dreptul de ședere în acest stat membru și, în același timp, acest drept de acces liber, pentru motivul că, împlinind vârsta de 23 de ani, nu a desfășurat o activitate salariată de la finalizarea studiilor la vârsta de 16 ani și a participat la programe guvernamentale de sprijin la încadrarea în muncă fără însă a le duce la bun sfârșit.

25 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că articolul 7 primul paragraf din Decizia nr. 1/80 are efect direct în statele membre, astfel încât resortisanții turci care îndeplinesc condițiile prevăzute se pot prevala în mod direct de drepturile pe care le conferă această dispoziție. În special, aceștia au dreptul, în temeiul celei de a doua liniuțe a acestei dispoziții, de acces liber la orice activitate salariată, la alegerea lor, în statul membru gazdă după ce au locuit în acest stat în mod legal cel puțin cinci ani (a se vedea Hotărârea din 17 aprilie 1997, Kadiman, C-351/95, Rec., p. I-2133, punctele 27 și 28, precum și Hotărârea din 18 iulie 2007, Derin, C-325/05, Rep., p. I-6495, punctul 47).

26 Drepturile pe care această dispoziție le conferă copilului unui lucrător turc în ceea ce privește încadrarea în muncă în statul membru respectiv implică în mod necesar existența unui drept corelativ de ședere în favoarea celui în cauză, în caz contrar dreptul de acces la piața muncii și de a desfășura în mod efectiv o activitate salariată fiind lipsit de orice efect (a se vedea în special Hotărârea din 11 noiembrie 2004, Cetinkaya, C-467/02, Rec., p. I-10895, punctul 31, și Hotărârea Derin, citată anterior, punctul 47).

27 Curtea a considerat că dreptul necondiționat de acces la orice activitate liber aleasă de persoana interesată ar fi lipsit de conținut dacă autoritățile naționale competente ar avea posibilitatea de a condiționa sau de a restrânge în orice fel aplicarea drepturilor precise conferite migrantului turc direct prin Decizia nr. 1/80 (a se vedea Hotărârea din 16 martie 2000, Ergat, C-329/97, Rec., p. I-1487, punctul 41).

28 Rezultă că statele membre nu mai dispun de posibilitatea de a adopta măsuri privind ședederea de natură să împiedice exercitarea drepturilor conferite în mod expres prin Decizia nr. 1/80 persoanei interesate care îndeplinește condițiile prevăzute de aceasta și, prin urmare, este deja legal integrată în statul membru gazdă (a se vedea Hotărârea Ergat, citată anterior, punctul 42).

29 În special, este important de a nu lipsi o astfel de persoană de dreptul său de ședere tocmai în momentul în care, prin accesul liber la un loc de muncă la alegerea sa, aceasta are posibilitatea de a se insera în mod durabil în statul membru gazdă (a se vedea în acest sens Hotărârea Ergat, citată anterior, punctul 43).

30 Curtea a considerat astfel în mod constant că limitările drepturilor pe care articolul 7 primul paragraf din Decizia nr. 1/80 le recunoaște membrilor familiei lucrătorilor turci care îndeplinesc condițiile prevăzute la respectivul paragraf nu pot fi decât două, și anume fie faptul că prezența migrantului turc pe teritoriul statului membru gazdă constituie, din cauza comportamentului său personal, un pericol real și grav pentru ordinea publică, siguranța sau sănătatea publică, în sensul articolului 14 alineatul (1) din aceeași decizie, fie împrejurarea că persoana în cauză a părăsit teritoriul acestui stat pentru o perioadă semnificativă și fără motive legitime (a se vedea Hotărârile citate anterior Ergat, punctele 45, 46 și 48, și Cetinkaya, punctele 36 și 38, Derin, punctul 54, Hotărârea din 7 iulie 2005, Aydinli, C-373/03, Rec., p. I-6181, punctul 27, Hotărârea din 16 februarie 2006, Torun, C-502/04, Rec., p. I-1563, punctul 21, și Hotărârea din 4 octombrie 2007, Polat, C-349/06, Rep., p. I-8167, punctul 21).

31 Curtea a concluzionat că resortisantul turc căruia i-au fost recunoscute drepturi în temeiul articolului 7 din Decizia nr. 1/80 nu ar putea fi decăzut din acestea pentru

motivul că nu a fost încadrat în muncă din cauza unei condamnări la pedeapsa închisorii, chiar de mai mulți ani și cu executare, nici pentru motivul că, în niciun moment, nu a dobândit drepturi în materie de încadrare în muncă și de ședere potrivit articolului 6 alineatul (1) din această decizie. Aceasta a considerat că, spre deosebire de lucrătorii turci cărora li se aplică această din urmă dispoziție, statutul membrilor familiei lor prevăzuți la articolul 7 din decizia menționată nu depinde de desfășurarea unei activități salariate (a se vedea Hotărârea Derin, citată anterior, punctul 56).

32 Astfel, împrejurarea că persoana interesată nu a mai fost încadrată în muncă de mulți ani nu o împiedică să se întemeieze pe dispozițiile articolului 7 primul paragraf a doua liniuță din Decizia nr. 1/80 pentru a revendica un drept de ședere în statul membru gazdă (a se vedea Hotărârea Polat, citată anterior, punctul 21).

33 Aceste considerații se aplică *a fortiori* unui resortisant turc, precum domnul Er, care nu a părăsit piața muncii. Împrejurarea că la vârsta de 23 de ani nu desfășoară încă o activitate salariată nu constituie un obstacol la acordarea unui drept de ședere.

34 Într-adevăr, un resortisant turc care s-a alăturat părinților săi într-un stat membru în cadrul reîntregirii familiale și a trăit cu ei de la vârsta de 2 ani îndeplinește condițiile articolului 7 primul paragraf a doua liniuță din Decizia nr. 1/80. Dacă, împlinind vârsta de 23 de ani, tot nu a desfășurat o activitate salariată, acesta nu își pierde totuși dreptul de ședere. Dimpotrivă, este important să nu i se retragă acest drept fără de care nu ar putea avea acces la o astfel de activitate și nu ar putea exercita dreptul pe care i-l recunoaște această dispoziție în scopul de a se integra mai bine în statul membru gazdă.

35 Prin urmare, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că un resortisant turc autorizat să intre pe teritoriul unui stat membru când era copil, în cadrul reîntregirii familiale, și care a dobândit dreptul de acces liber la orice activitate salariată, la alegerea sa, în temeiul articolului 7 primul paragraf a doua liniuță din Decizia nr. 1/80, nu își pierde dreptul de ședere în acest stat care este corolarul acestui drept de acces liber chiar dacă, fiind în vârstă de 23 de ani, nu a desfășurat activități salariate de la

finalizarea studiilor sale la vârsta de 16 ani și a participat la programe guvernamentale de sprijin la încadrarea în muncă fără însă a le duce la bun sfârșit.

Cu privire la cheltuielile de judecată

36 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Un resortisant turc autorizat să intre pe teritoriul unui stat membru când era copil, în cadrul reîntregirii familiale, și care a dobândit dreptul de acces liber la orice activitate salariată, la alegerea sa, în temeiul articolului 7 primul paragraf a doua liniuță din Decizia nr. 1/80 din 19 septembrie 1980 privind dezvoltarea asocierii, adoptată de Consiliul de asociere înființat prin Acordul de asociere dintre Comunitatea Economică Europeană și Turcia, nu își pierde dreptul de ședere în acest stat care este corolarul acestui drept de acces liber, chiar dacă, fiind în vârstă de 23 de ani, nu a desfășurat activități salariate de la finalizarea studiilor sale la vârsta de 16 ani și a participat la programe guvernamentale de sprijin la încadrarea în muncă fără însă a le duce la bun sfârșit.

Semnături